

Lectura

SEGRE

Suplement dominical

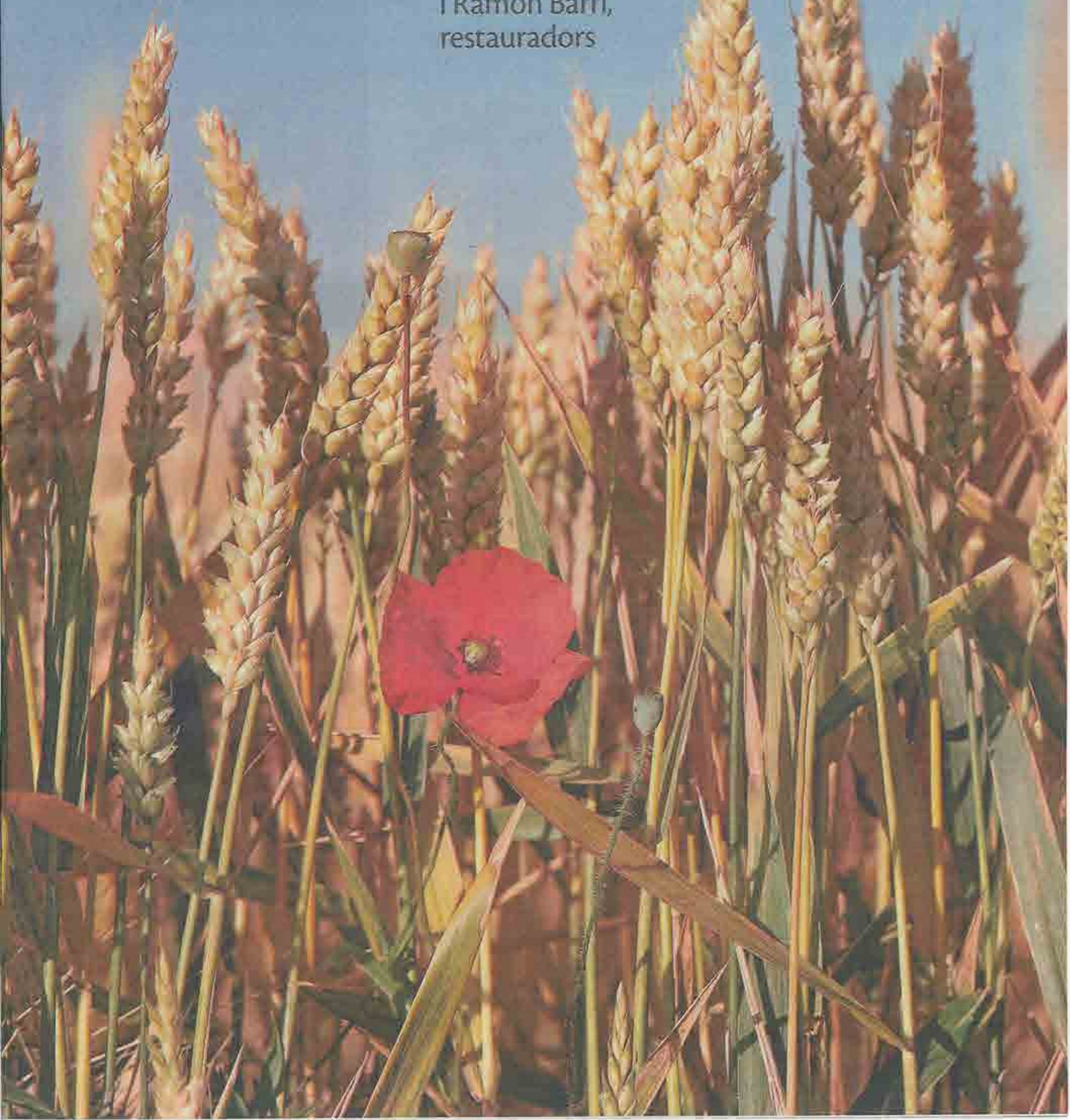
28 de setembre del 2014 Núm. 833

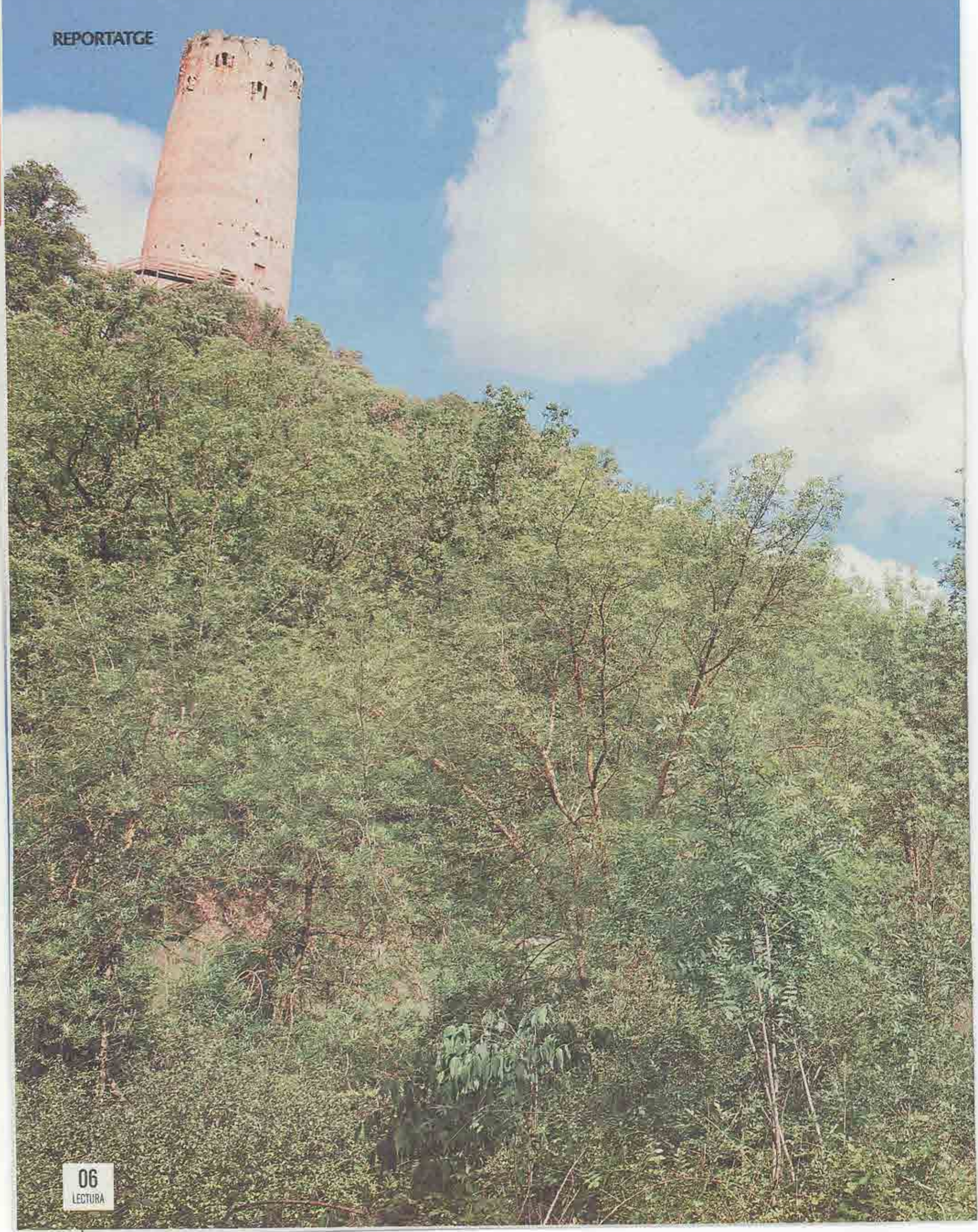
REPORTATGE

Els camins de la Segarra

ENTREVISTA

Teresa Carles
i Ramon Barri,
restauradors

LA SEGARRA

Camins amb molta història

La Segarra és una terra de contrastos extrems on encara és possible sentir la lògica del pas del temps. La història mil·lenària en la silueta esvelta d'un castell a contrallum, el ritme de la vida en els colors del blat i la resistència de la fauna salvatge en la mirada furtiva d'una guineu. Una comarca que s'ha de mirar de prop

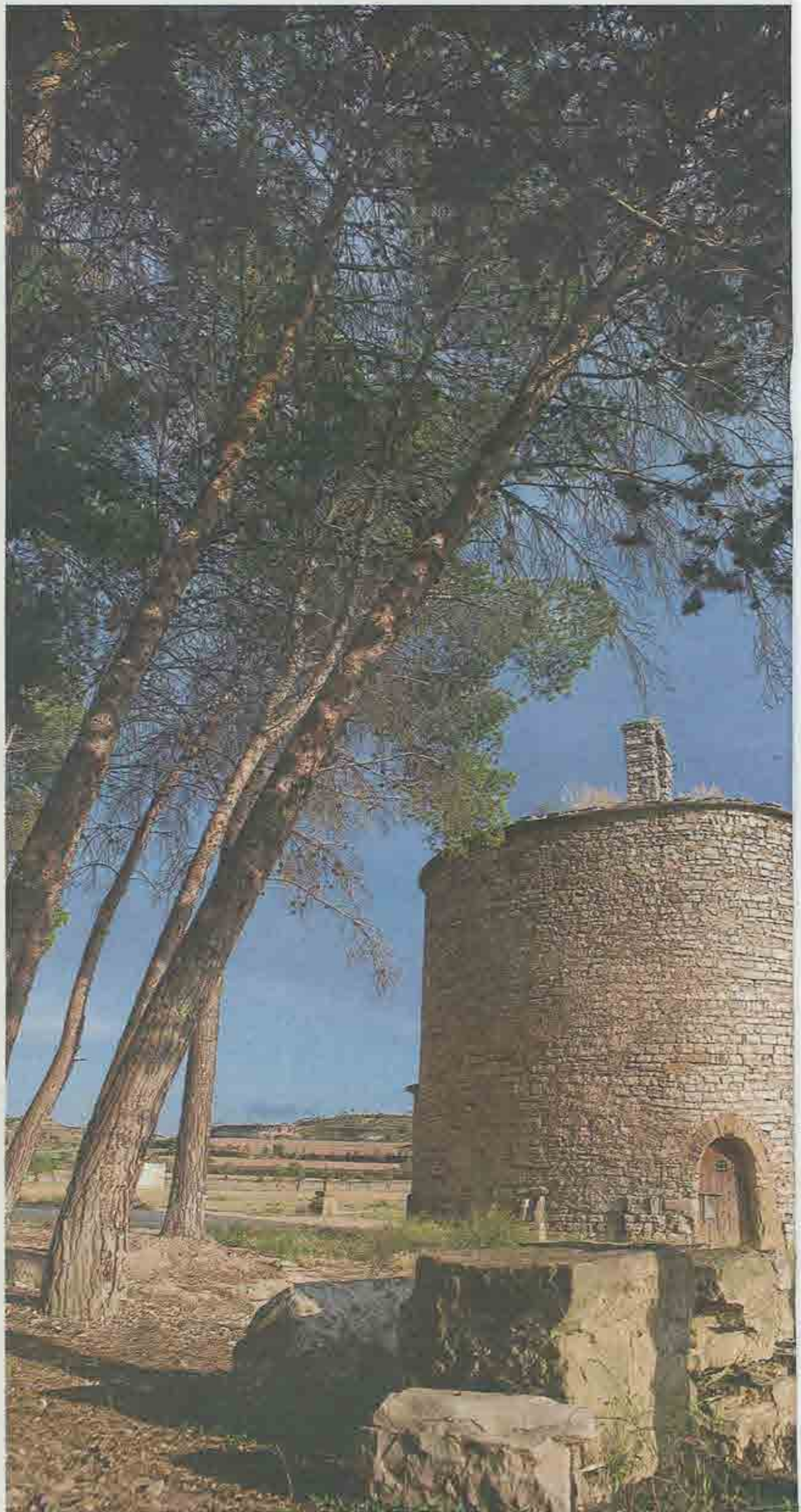
TEXT: JAUME BARRULL CASTELVÍ FOTOS: ORIOL CLAVERA I JAUME BARRULL

SANT PERE EL GROS. De planta rodona, és una de les úniques romàniques de Catalunya.

El ritme de la nostra vida és de pulsacions accelerades, l'actualitat a ritme de tuit és pràcticament indigerible i encara no estem celebrant un *trending topic* que ja corre per la xarxa un acudit que aquesta tarda estarà passat de moda. Connexions de banda ampla i autopistes de tres carrils d'anada i tornada; el món sembla que gira a cada moment més de pressa perquè el temps té un preu que cada dia es paga més barat; però un segon és un segon, una setmana són set dies i al setembre es llaura per oxigenar la terra, que de cara el fred s'ha de plantar. El compàs a la Segarra és el de la terra, per això ens sembla que no es mou quan la travessem a tota velocitat.

Una terra de frontera, una comarca de paisatge inequívoc esquarterada entre quatre administracions, uns altiplans que la gent es passa de llarg amb el dit índex quan busca el seu destí de vacances tan inoblidables com previsibles. Poblets perduts que semblen gualtar la vida des del cap d'un turó escapçat; horitzons de textures que semblen eternament monocromàtiques; un paisatge que vist només de lluny transmet una calma que a voltes és inquietant. És una comarca tradicionalment de pas, però a vegades hi ha qui posa l'intermitent, es perd per la xarxa de carreteres secundàries i observa que una de les sorpreses més grates que ens podem permetre és aturar-nos en aquelles contrades on t'adones que no t'hi havies parat mai a pensar. T'atures i notes que "la tranquil·litat és un valor en alça i la Segarra és un paradís de calma que queda lluny dels grans referents turístics. Aquí s'hi poden fer moltes activitats, però si vens a no fer res això és un paradís", confessa Isabel Carboneras, que fa més de vuit anys que va obrir el restaurant la Redolta i un allotjament rural a Florejacs.

La Segarra no és un territori apte per a qual-sevol, però és un paisatge que es fa estimar quan has baixat les pulsacions de la vida moderna i acceptes que la immediatesa és un concepte relatiu que ja van captar els habitants d'aquestes contrades fa més de cinc mil anys. A les serres que s'enfilen cap al nord per la vessant septentrional del riu Llobregós hi vivia algú que tenia tot el temps del món per observar-lo, algú que ja enterrava els morts perquè se'ls sentia seus, algú que era capaç de moure grans lloses de pedra per construir cambres funeràries, algú que va ser prou pacient per observar el pas de la vida i prendre decisions sorprenents. L'anomenat dolmen de Llanera està situat al límit administratiu amb el Solsonès, la porta original conformada per una gran pedra foradada ha arribat trencada als nostres dies; però tot el passadís que dona accés a la cambra principal està prou neta per deixar entrar, durant uns pocs segons en les dues matineses dels solsticis, un raig de llum directe al fons de la cambra.

CAMINS SUAUS.
La Segarra és una comarca ideal per fer quilòmetres amb bicicleta.

la ruta més històrica

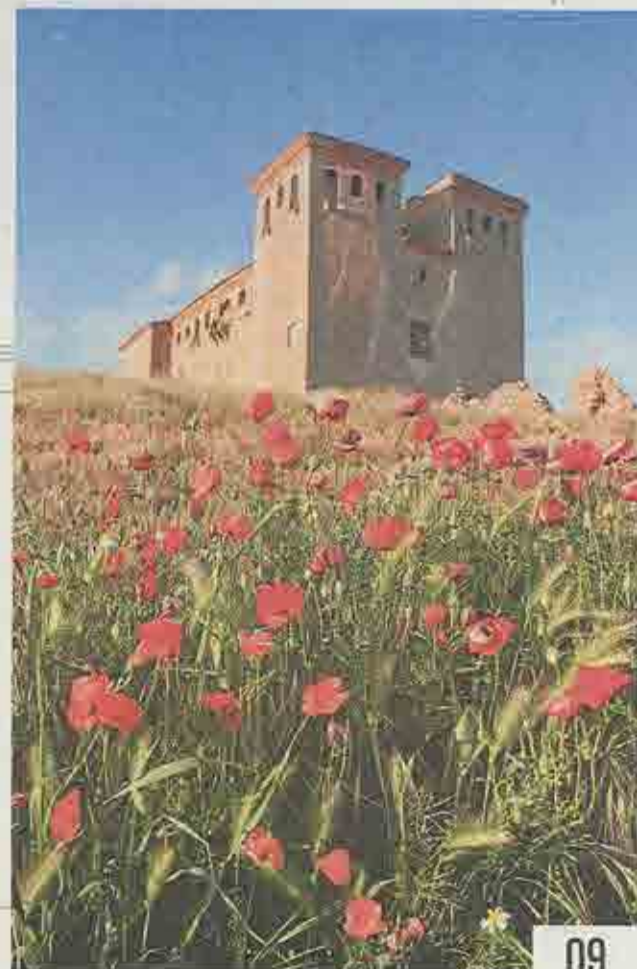
TORRES I CASTELLS

La vall del riu Llobregós, al nord de la comarca, era la marca que dividia. Les talaies elevades a les muntanyes més septentrionals, amb la de Vallferosa com a referent majestuós, són originàries del segle X, i a mesura que avancem cap a territoris més meridionals, la documentació sobre edificacions fortificades i castells que coronen pràcticament tots els pobles de la comarca s'allarga fins a la segona meitat del segle XI. Malgrat aquest origen, la majoria dels vestigis que han sobreviscut i que encara ara podem contemplar són posteriors, de la baixa edat mitjana. L'estat de conservació i els models de restauració han estat diversos i contradictoris, i mentre alguns com el de les Sitges (Torrefeta i Florejacs) estan prou ben conservats, el de Granyena de Segarra, considerat el primer castell templer de la Corona d'Aragó, es troba en un estat ruïnós. Actualment existeixen diferents iniciatives per posar en valor aquesta herència mil·lenària en forma de visites guiades o rutes turístiques. Per a més informació, contacteu amb l'oficina de turisme de la Segarra (973 513 300).

Fires i festes

EL CALENDARI DE LES CITES POPULARS

Pessebre vivent de Sant Guim de la Plana, al desembre i al gener (pessebre.org)
El brut i la bruta, festa de la Llordera de Torà, al febrer (brutibruta.com)
La passió de Cervera, al març i l'abril (lapassiodecervera.com)
Fira de la Llegenda de la Dama de les Flors de Florejacs, a l'abril (florejacs.cat)
Fira de l'Ou de Sant Guim de Freixenet, al juny (santguim.cat)
Mercat romà de Iesso de Guissona, juliol (mercatroma.cat)
Lo Cercacurts, festival de curtmetratges de Montcortés, al juliol (plandora.cat/LoCercacurts/web2014)
La marxa dels castells de la Segarra, al març (marxadelscastells.com)
Aquelarre de Cervera, a l'agost (aquellarre.cat)
Castell de focs de Sanauja, al setembre (sanauja.cat)
 per a més informació, les webs lasegarra.org i turismelasegarra.com

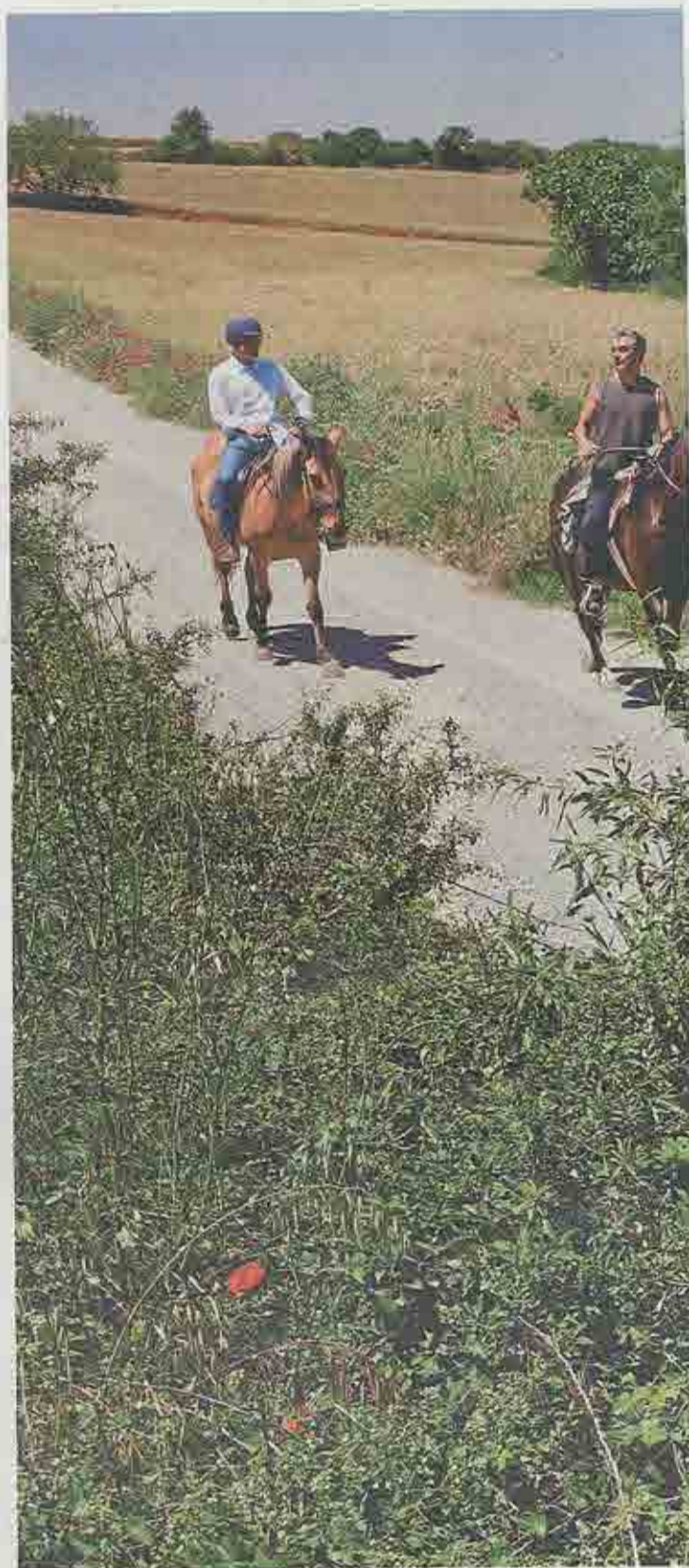

Segarretes amb iniciativa

DESCOBRINT LA SEGARRA PAM A PAM

És d'aquells territoris "que costa entrar-hi perquè no és un paisatge fàcil i la seva gent ha heretat aquest caràcter que d'entrada és sec i distant", apunta el Jaume Moya; però una vegada te l'has fet teu o t'has guanyat el cor dels seus habitants, "et fascina i ja aconseguix atrapar-te". El Jaume és de Barcelona i, seguint el rastre dels castells romànics, "vaig descobrir una comarca que m'era absolutament desconeguda malgrat tenir-la tan a la vora". A l'altra banda de la comarca, dos segarrencs de nova fornada van muntar una agrobotiga a l'antic magatzem de l'estació de St. Guim de Freixenet, des de la qual distribueixen productes de la terra i per a la terra. Són l'Esther i el Dani "i vam venir un dia de vacances a passar un dies i ja vam decidir quedar-nos-hi". Ambdós projectes són agitadors culturals i organitzen esdeveniments i visites per acostar els productes i el mateix territori a qui els vulgui descobrir, ja sigui des d'un punt de vista gastronòmic com cultural, arquitectònic, històric o de paisatge.

- Camins de Sikarra (Torrefeta i Florejacs), 600 537 970 - caminsdesikarra.com
- Sikarra Nostra (Sant Guim de Freixenet), 973 294 4 38 - sikarranostra.cat

Establir un fil conductor entre els pobles prehistòrics i els segarrencs d'avui en dia és una narració arriscada, "però descobrir aquest tipus de llogarets, perduts enmig de la muntanya i absolutament desconeguts, és un dels petits detalls que construeixen un paisatge que poc a poc t'atrapa fins que t'adones que te n'has enamorat", explica Jaume Moya, procurador de professió, segarreta de passió i agitador cultural des del projecte Camins de Sikarra. "Quan t'alces de matinada, surts de casa i enfiles un camí que sembla que no dugui enlloc perquè enlloc no veus res, aleshores aguditzes l'oida i acabes escoltant la vida escassa que s'hi amaga i sobreviu en aquest mar de blancs i grisos espectaculars", confessa Moya.

L'hivern és de recolliment als pobles com Torà i de poca vida social. Les nits són llargues

i crués, les matinades s'alcen amb una gebrada que ho cobreix tot d'un tel blanc i brillant, una humitat que sense fer soroll cala fondo per fer el saó de la terra terrosa i pedregosa, aspra i seca, que s'estén per les valls suaus que conformen la Segarra; una terra on les llegendes pròpies del vell continent temorós no hi passaven de llarg, sinó que s'hi adaptaven de bon grat per deixar dit, amb noms i cognoms, qui va viure la justícia divina.

Els pallers de l'Aranyó són uns grans blocs de pedra arenosa enmig de l'estepa, però la tradició popular explica que havien estat els pallers d'un pagès que es negà a donar almoïna a un rodamón que li havia demanat ajuda. El personatge misteriós i desconegut era Jesucrist, el mateix que als Pirineus convertia ovelles en pedres quan era rebut amb la mateixa

poca cantat. La terra seca demana un caràcter dur, però aquest no pot renyir-se amb la misericòrdia, alhora que ha de treballar de valent perquè no és un terreny de collita regalada.

Quan a partir del març els dies comencen a allargar-se, els brots verds del cereal també comencen a treure el cap pels voltants de Guissona, on els romans hi deixaren la seva empremta i gaudiren dels quatre cultius tradicionals del secà mediterrani: el cereal, la vinya, l'olivera i les ametlles; "però actualment el cereal és el que domina el territori, i els altres tres pràcticament han desaparegut del mapa", comenta el Dani de Sikarra Nostra, una agrobotiga de Sant Guim de Freixenet. Avui en dia encara és fàcil veure els marges de pedra, les *catedrals dels pobres*, que en diuen a les Garrigues, construïts durant segles i segles amb l'ob-

ARQUITECTURA POPULAR. Tot i estar en perill, encara és possible trobar marges de pedra esplèndids.

La Segarra històrica és un territori que abasta des de l'Alta Anoia fins a la Vall del Corb, passant per Santa Coloma de Queralt.

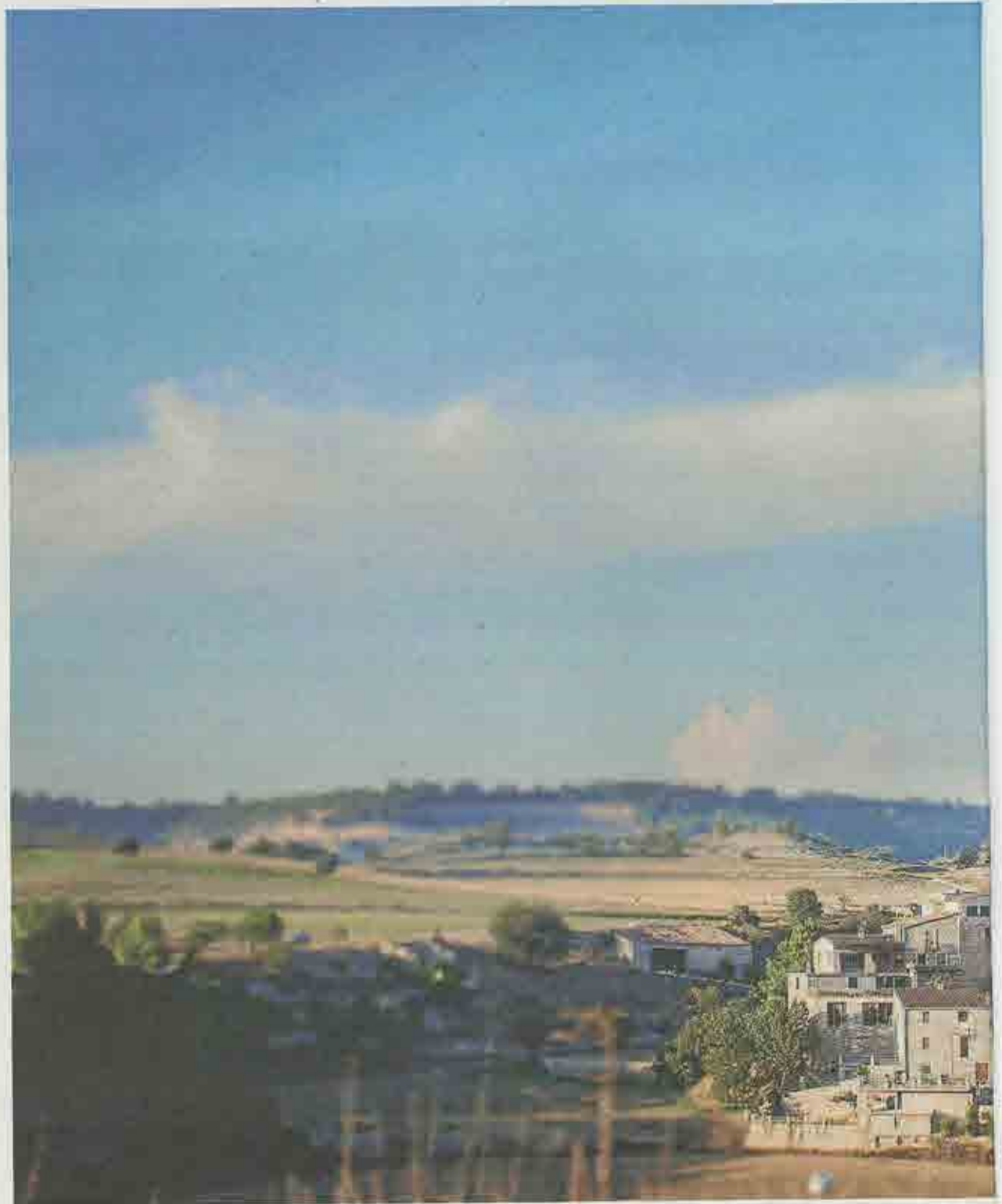
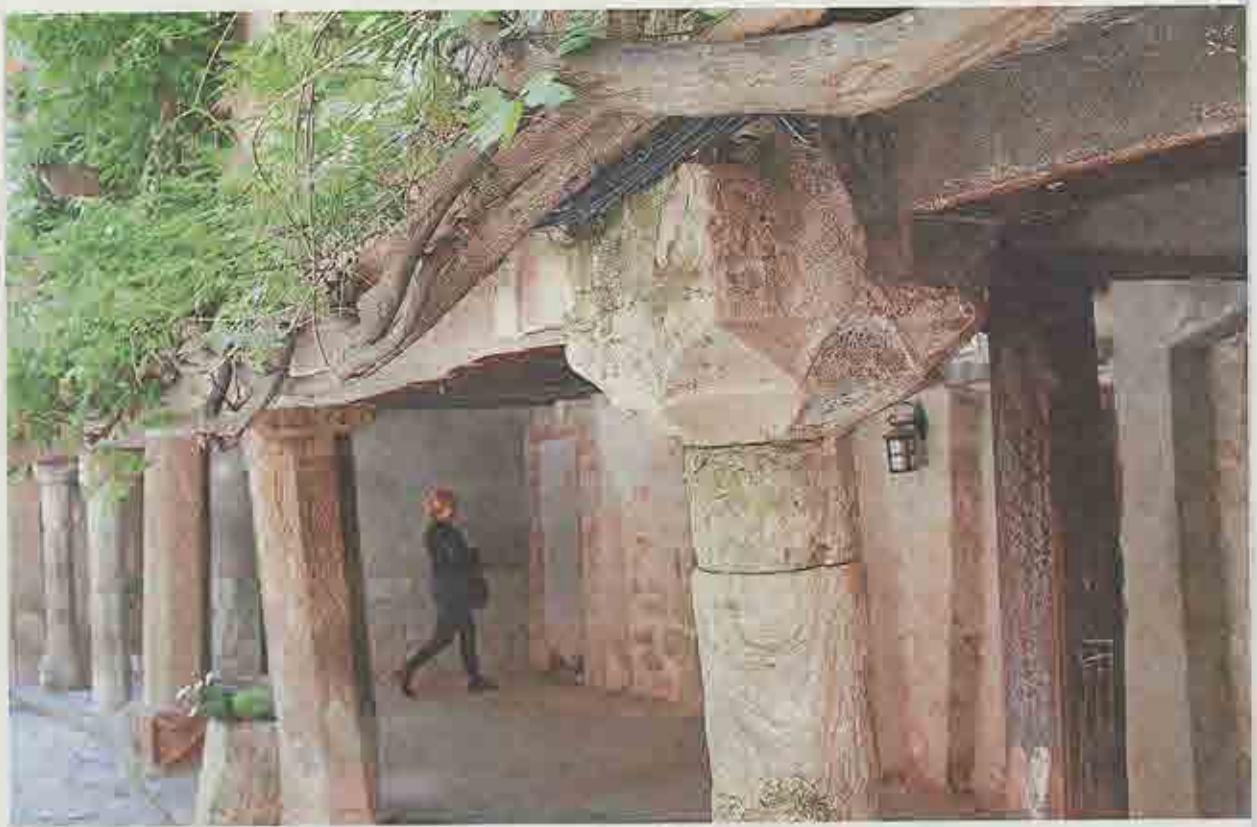
PEDRA. En qualsevol racó de la comarca podem trobar detalls d'arquitectura espectaculars.

jectiu de dominar i aprofitar el territori. Avui en dia els ametllers resisteixen als marges, les oliveres hi són pràcticament inexistentes i la vinya reviscola a les valls del sud, a tocar de la Vall del Corb, on hi arriba la subzona de la Denominació de Costers del Segre. "Però a partir de la segona meitat del segle passat, amb la mecanització del camp, és va tendir a concentrar la feina en cada vegada menys mans i a aplanar el terreny per facilitar el treball de les grans màquines recol·lectores". Pedres amb noves destinacions en cases noves i reconstruccions. Blocs com els citats pellers de l'Aranyó són escassos, les pedres de la Segarra han estat explotades des de fa molts anys, i de la mateixa manera que moltes es van reconvertir en marges que tenen les hores comptades, de les pedreres de Sant Guim en van sortir molts blocs per a construir la Seu Vella de Lleida. Una pedra arenosa, de tons clars a joc amb el color sec dels terrossos, uns tons càlids que contrasten amb el verd del blat que creix a la primavera, tacada per roselles vermelles.

La vida retorna, i amb l'alegria del bon

Després d'anys de pressió i perills, actualment la fauna salvatge autòctona de la Segarra s'està recuperant i gaudeix de bona salut

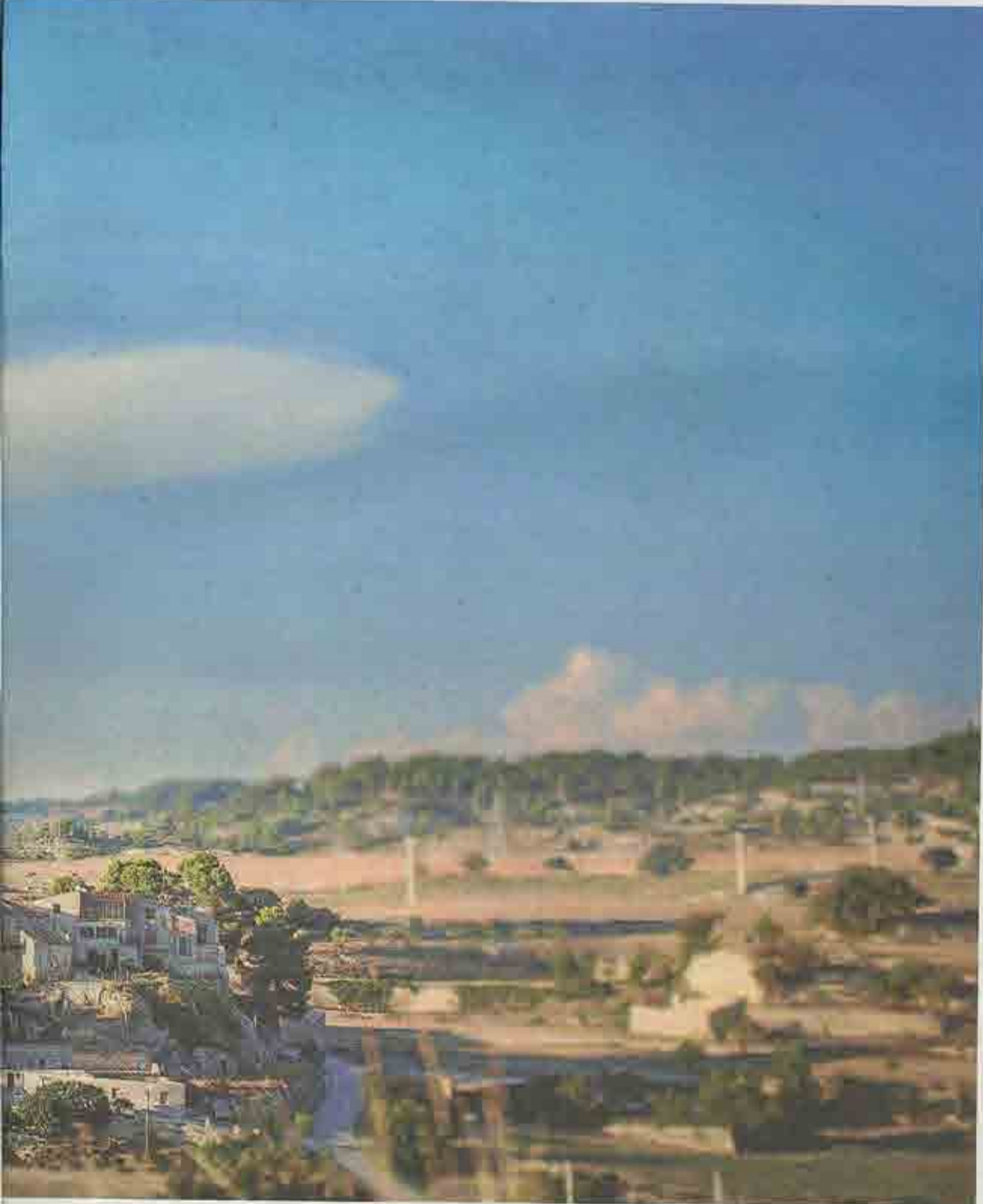
temps les llegendes també són més vives. A Florejacs han recuperat la llegenda de la Dama de les Flors, la qual era una dona molt atractiva que atreia cavallers i trobadors de tot arreu, desesperats per convertir-se en els seus amants. Tots els qui aconseguien gaudir del seu amor, però, també patien les seves males arts. Ella els convertia en flors i després les plantava al seu jardí. El rei, en conèixer els encanteris de la Dama, va fer jutjar-la i executar-la, condemnant-la a vagar eternament pel castell de Florejacs. Mirar el passat i l'entorn i preguntar-li què pot explicar-nos. Aquests són alguns dels motius que van dur l'Esther i el Dani des de Sabadell fins a la Segarra. "Vam venir a passar-hi uns dies de primavera i vam decidir quedar-nos. Vam obrir una agrobotiga a l'antic magatzem de l'estació de trens de Sant Guim de Freixenet i des d'aquí intentem fer la nostra aportació per dinamitzar el territori. Fem tallers, cursos i excursions guiades per descobrir la comarca", apunta el Dani. "El potencial turístic de la comarca, tenint molt present quin tipus de turisme pot atreure, té encara molt recorregut; només falta que la gent del país

també se'l cregui més i aposti per millorar la xarxa de camins i rutes senyalitzades que ja hi ha per tal que la gent s'hi acosti i la descobreixi".

El blat creix a Montornès o Estaràs només amb l'aigua de la pluja. El canal Segarra-Garrigues trepitja l'oest de la comarca, però no està pensat per a regar-la i els pagesos viuen com han fet sempre, un sempre que es remunta més lluny que la memòria. Depenen d'una pluviometria escassa i això els fa de condició continguda, però també els fa propers a la vida que els envolta. La pressió sobre la fauna salvatge ha minvat les últimes dècades, i mentre el porc senglar continua gaudint d'una presència que deixa petja, altres bèsties com les guineus, les martes o els cabirols també han recuperat el seu espai entre els camps de blat i els petits boscos d'alzina que poblen els

marges de la comarca. No és estrany, doncs, si ens deixem perdre pels camins de la Segarra, creuar-nos amb qualsevol d'aquests animals que a voltes són curiosos i temeraris.

El verd intens de la primavera, que ressalta els castells com el de la Sirja, encimbellats sobre els turons, deixa pas lentament al groc daurat que anuncia l'arribada de l'estiu. El sol que pica a l'estiu de la Segarra és de sentència ferma, tot i que les nits són fresques perquè a mitja tarda ja comença a córrer la marinada, la qual fa ballar el blat en una dansa precària abans no arribi l'hora de segar-lo, de deixar la terra pelada per tornar a començar. Un cicle de vida, constantment impregnar d'un calma absoluta, és un dels valors que permet a la Segarra ser un territori singular, d'una bellesa austera i una riquesa patrimonial sorprenent.